

— APARE IN FIECARE LUNĂ DE DOUË-ORI —

Abonamentul: 6 coroane (8 franci) — Redacția: str. Lemnelor 39. — Administrația: str. Lemnelor 44.

Tablouri.

*De aici privirea-mi zărește departe
O lume cu codri, cu văi și cu munți
Simțesc o plăcere, precum în o carte
Găsești comori scumpe, ce nu le mai uți.*

*Un-cârd de cocore rotindu-se 'n aier
Vestesc, că e toamnă târzie acum —
Și ciorile roată se 'ntorc și se vaer,
Și frunzele uscate se scutur pe drum.*

Bistrița, 6 Septembrie 1902.

*Iar soarele inclină pe văi să se culce —
Și totuși mai caută cu drag înapoi,
Viața — aceasta ori cum e, da-i dulce
Și greu amintirea-i o rupem din noi.*

*Amurgul cu noaptea pe 'ncet se scoboară
Și acoper cuprinsul privirii ce-o ai,
Și-o lacrimă 'ncetul din ochi se strêcoară
Că-o zi din viață-ți o rupi și o dai.*

V. B. Muntelescu.

Ascultați o poveste!

A fost odată o față făloasă — Avea cu ce se fali. Că mult să fi umblat să-i afli părăchea. Singura ei greșală era, că știind cât de frumoasă-i, era încrezută. Și tineretu], de altă parte, prea mult îi umbla în voe, prea mult o ninera, iară Sanda. — așa o chema, — din cauza asta își ridea de ei și nu-i prețuia nici cât un han rău. Apoi a fost tot atunci un ficior

fălos. Avea cu ce se fali, că nu-i afli ușor părăchea. Singura lui greșală era, că să știa cât de alesu-i el, și era încrezut.

De altă parte fetele prea mult îl lingușiau, prea mult îl ninerau, — iară Cassian, — așa îl chemau, — din cauza asta își ridea de ele și nu le prețuia nici cât pe-o ceapă degerată. —

S'au întâlnit și s'au cunoscut. Pe urmă s'au îndrăgostit unul în altul, dar nici ea nici el nu voia să-și arete slăbiciunea. Ei se iubiau și totuși se certau de apururi și se vorbeau de rău. Apoi și-au purtat mânie. Doriau să se împace, dar ea aștepta, că el să o roage de iertare, și atunci ea îi va cuprinde cu brațele grumazii și îi va spune cât îl iubește. — El încă așa. Aștepta, ca ea să-l roage, și atunci el va cuprinde-o în brațe, va săruta-o mult-mult, cu foc, cu patimă aprinsă și îi va spune cât a suferit și cât de dragă o are.

Și așteptau mereu, până ce Sanda, — ca să-l năcăjască s'a făgăduit unui alt fielor, care a cerut-o mai întâi. Și s'au cununat. —

Cassian a ris cu hohot, și a cerut pe cea mai urită fată, care i-a venit în cale.

Și s'au cununat,

Nu mai urmez povestea. Spunând, că au suferit până la moarte, i-am dat povestii mele un sfârșit destul de bun, pentru că se puteau întâmpla și alte nenorociri mai mari. Dar iată o altă poveste! —

II.

A fost odată o fată blândă și bună, cât D-voastră nu veți crede, că ea va fi trăit aevea, pentru că era prea bună. Era crescută de părinți pare-că anume ca să devie un inger în raiu. — Era de 14 ani când auzise întâia dată pomenindu-se de zeul amorului și ea, Lelia — ne mai auzind până atunci decât de un singur D-zeu în trei fețe, s'a pus nedumerită pe gânduri.

Nu știa sërmana că i-s'a tăinuit ființa chiar a celui mai puternic dintre zei.

Tatăl ei era tare stricat, iar mamă-sa evlavioasă. Nici la fereastră nu o prea lăsau să stea. —

Odată era cu tatăl ei la fereastră. Atunci a trecut Cassian pe acolo.

— Uite acesta-i Cassian, unul din cei mai buni ai neamului — a zis tatăl. — Și ea s'a uitat la el ca la un sfânt.

Cunoștea pe tatăl său, căruia nu-i plăcea de nime și acum când l-a auzit întâia dată laudând pe un tânăr, — icoana lui Cassian s'a întipărit în memoria ei, împrejurat de nimbul unui erou din vechime. — De unde-i? — a îndrăsnit ca să întrebe.

— Departe, departe, din Ardeal! — Și Lelia ș'a întors ochii fără voe înspre Biharea și Munții Apuseni, cufundându-și privirea blândă în albastrul depărtat, spre cerul acelei frumoase țeri, care pentru ea de azi era o țară de eroi.

— Frumoasă țară-i Ardealul, tată?

— Frumoasă, foarte frumoasă. Ardealul e leagănul neamului nostru. Acolo-s altfel oamenii, altfel Românii.

Și Lelia zi de zi venia la fereastră, trimițând nevinovatele ei gânduri și priviri, dragostea castă a sufletu-

lui ei spre orizontul depărtat, unde sunt altfel de Români, și între aceia Cassian e cel dintâiu.

Și rind pe rind a cuprins-o un dor vag și neînțeles, să plece spre răsărit, pe jos, prin câmpii înflorite, să aleagă în calea ei florile cele mai frumoase, să le împletească cunună, și când va ajunge în Ardeal, și când îl va afla pe Cassian, să-l încunună cu ea.

Cunună de flori nevinovate, împletită de-o copilă nevinovată. Simția pare că, cum s'ar încurca, cum ar roși în fața lui. O cuprindea frica la cugetul acesta și atunci fugia spăriată de se culca pe canapea și își ascundea fața roșie în dantelele late, cari împodobiau perinuta de catifea. Și cum sta așa, din sufletul ei se desvălia par'că icoana lui Cassian împrejurată cu aureolă, — se cutremura și își afunda și mai adinc capul frumos în crețele perinutei, în dantelele albe ca mătasa.

Cum sta așa ghemuită de-odată i-a părut că a cuprins-o cineva de talie și o voce slabă a întreat-o cu gingășie:

— Lelio, — de ce te temi de mine? — și ea s'a cutremurat, a sărit în picioare, — rușinată apoi și-a șters ochii și s'a pus la clavier. Atunci a venit mamă-sa în odaie. Lelia parecă aiura încă, iar mamă-sa a rămas surprinsă când de-odată Lelia, ca din somn, cu privirea umedă a întreat-o:

Mamă, frumoasă-i țara Ardealului?...

* * *

Toată lumea românească era agitată de procesul lui Cassian. La conveniri, la petreceri, în birturi, ori unde se întâlneau doi trei Români, comentau cu însuflețire purtarea deamănă și îndrăsneată a lui Cassian înaintea curții cu jurați.

— Brav băiat! — repeta mereu avocatul Petran recitind a zecea-oară vorbirea lui Cassian. Doi picuri calzi s'au strecurat pe fața lui bătrână și inima lui creștea de fală și de nedejdea în viitorul neamului său.

Era la o convenire socială în Oradea-Mare. Până ce tinerii dansau în sala cea mare, bătrânii s'au retras la mese și s'au pus la povești.

— Ce ziceți despre procesul lui Cassian? întrebă protopopul Costean. —

— Brav băiat! — strigă Petran însuflețit. Ard de nerăbdare să-i pot gratula. A depeșat, că o să sosească cu trenul de 10. Trăsura mea o să-l aducă deauna aici.

— Totuși, trebuie să ai mare îndrăsneală să le-o spui așa verde! — reluă protopopul.

— Da, — zise Petran, — verde și motivat. A vorbit ca un Demosthene. Când procurorul a îndrăsnit, să păsească cu teoriile lui inspirate de cel mai murdar șovinism, un răspuns mai potrivit nici nu se putea, decât când le-a spus: „Dfor, statul ungar, cum a esistat de-o mie de ani fără să fi fost trebuință ca

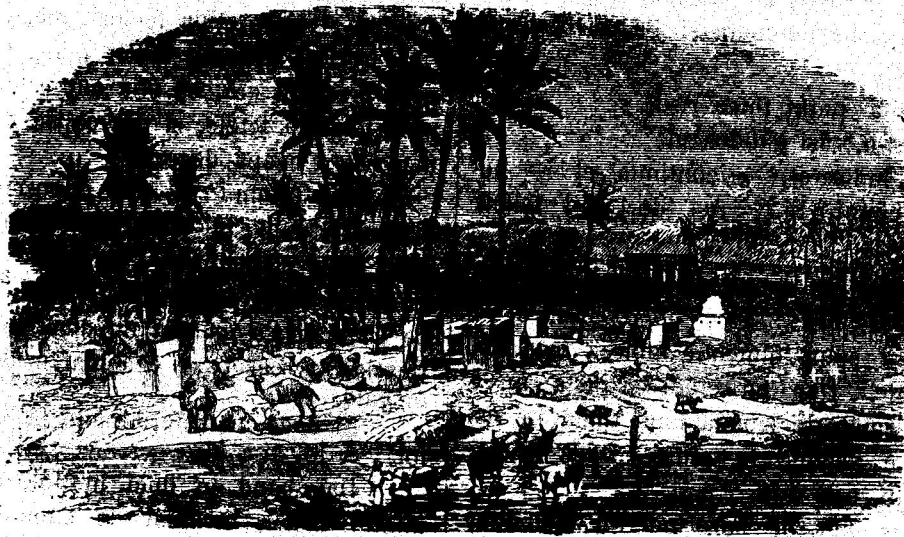
noi să ne înghiarisăm, poate exista și acum și de azi înainte. Dar la casă că ar fi întocmai așa, că fără această condiție s'ar nimici, noi vom lăsa mai bine să se pearsă statul cel mai străin Romanilor, decât să ne jertfim în sine existență pentru existența lui. Ar fi așisderea cu și când atunci când te năvălesc tâlharii să te ucidă și jefliască, iar tu în clipa aceea te-ai și ucidă numai de aceea, că tâlharii să scape de pedeapsa judecării. —

N'aveți drept să simțim o floare din cununa Zeitei „Gintelor Latine” și să o bagăm într-o cireadă de păe înținat cu păe să capete un miros plăcut. Să lăstăi copii dela sânii maicelor și să-i dăm lupilor, ca nu călăvă să mura de foame. —

Noi nu ne temem, că vom peri, dacă turgurii ni se vor romanisa, iar când D-voastră vă temeți, e dovadă,

că nu aveți putere de trai și așa sunteți de un de perire. Este ridicol să petecești strainul sărătos cu petec de mătășă.

— În elipa asta usile s'au deschis și Cassian a intrat zămbitor în sală. Fără voie, bătrânii s'au sculat spre întâmpinarea lui, pare că ar fi fost un tiner voivod. La vestea sosirii lui, în sala de dans s'au întrerupt dansul. Toți s'au dus să-l vadă, să-l asculte. Incurând s'a văzut încunjurat de mulțimea, care-l admira, și toate privirile erau atințite cu evlavie asupra lui. Părea un general după o învingere strălucită. El a văzut, cum îl admiră tineretul, — cu ce ochi dulci și ademenitori îl priveau damele, și fală înăscută, ambiția lui era foarte satisfăcută. — Se vedea sumetenia pe fața lui, și cei ce-l priviau aflau, că asta-l prinde foarte bine. — O greșală atât de mică se

Vedere din Egipt.

iertă în fața atâtor virtuți. — Lelia sta la o parte cu mamă-sa, pășise ca un bujor și numai strictetea, eu care a fost crescută, a reținut-o să nu facă după dorul inimii sale. Ar fi dorit să-i stea în față, să-i mărturisească totul, nevinovata ei admirație și veche iubire, care nu-i părea să fie un păcat, — și să spună lumii întregi, că numai al ei este Cassian, că numai ea îl iubește în sfințenie. Pe urmă lumea s'a întors în sala de dans. Cassian, deși iubia jocul, credea că și-ar știrbi demnitatea, când ar dansa; s'a așezat între bătrâni, mulțumindu-se cu plăcerea ce-i-o făceau dansatoarele cari când treceau pe lângă el, îi căutau privirea, simțindu-se pare-că onorate, că el le observă.

El, favoritul, care știa, că damele cât îl admiră, avea de altfel păreri tare slabe despre dame. Nu le prețuia, pentru că le cuceria prea ușor, mai bine zis,

ele se imbiau, apoi ținea că micile incurcări amoroase sunt prea bagatele pentru ambiția lui.

Credea, că nu-i femeie care să-l poată cuceri. El, — care-i idealul tinerimii, bărbat admirat de un neam întreg, cel care a avut tăria să înfrunte cu fală un neam dușman, a cărui cuvinte trec din gură'n gură aprinzând fală și admirație, să cadă el în cursa unor priviri galese, a unor vorbe goale de dragoste? — O! — îi părea ridicol.

Cu sfârșitul dansului s'a anunțat pauza. — Toți s'au așezat la mese. — Cassian, care povestise mult cu tatăl Leliei, pe a căror păreri despre dansul puneau preț, a stat la o masă cu ei.

Era de-a stînga lângă Lelia, fericită din cale afară, că a făcut cunoștința lui Cassian.

El a făcut totul să o distragă, nu de alta, dar

nu voia să creadă cineva, că doară ar fi încurcat, ori că în societate cu damele ar amuți.

Iar pentru Lelia glumele lui aveau mai mult haz decât a altora, cuvintele lui îi păreau mai înțelepte. Il asculta cu evlavie, uitânduși privirile cu totul în ochii lui negrii, cuminiți.

După pauză s'au reîntors la brăț în sala de dansat.

Cassian glumia mereu.

— D-ta ești îndrăgostită coconițo, — zicea el glumind. — Cetesc în ochii d-tale, că te muștră doruri ascunse. În inima d-tale e neșters chipul vre-unui erou frumos, cu ochii visători, — albaștri! Așa-i că am dreptate?

Ochii Leliei luciau neobișnuit. Nu putea grăi un singur cuvânt.

Nu 'mi răspunzi? — întrebă el: am spus adevărul?

— Da! — zise Lelia de-odată și l'a privit drept în ochi.

Cassian abia și-a putut tine risul.

— „Am încurcat-o,“ își gândea el.

— Dacă nu-'s indiscret, — continua el: — nu mi-ai putea spune cine-i „El?“ Ași dori să-l felicit pe fericitul.

— Nu! — nu ți-o pot spune! — zise Lelia.

— Și totuși, — te rog...?

— Nu voiam să spun nimănui iubirea mea, cu atât mai puțin d-tale. Dar eu cred, că asta nu e păcat. De mult mă urmărește icoana unui tânăr, în vis, în rugăciunile mele e vecinic în mine. Dacă vrei să știi, iată, ți-o spun, ești d-ta.

Cassian a rămas mut de surprindere. Nu doar că s'ar fi mirat că el e „idealul,“ dar nu se aștepta la o mărturisire așa hotărâtă.

În câteva clipe era, după părerea lui, în curat cu situația.

În urma părerilor ce le avea el despre femei nu putea gândi altceva, decât că are de lucru cu o cochetă, cu „marfă ieftină.“

Nici n'a putut răspunde altcum, decât cum i-a răspuns:

— Coconițo, — îi zise el zîbind, pe când Lelia aștepta sentința cu resignație, nu-mi pot da seama, cu ce să fi meritat astă „distanție.“ Dar te asigur că ți-ai ales rău „idealul,“ pentru-că eu nu pot, nu știu și nu voiesc să iubesc. E ocupație prea bagatelă pentru mine „dragostea.“ — Idealul, gândurile mele mă poartă pe cărarea altui destin, decât să-mi pierd timpul cu „lucruri de nimic.“

Lelia n'a răspuns nimic, numai două lacrimi ferbinți s'au strecurat pe fața ei palidă, iar Cassian a condus-o să șadă. Apoi a eșit din sală, urmat de privirile umede și dureroase ale Leliei...

* * *

Să începem povestea dela început cu: a fost odată o fată frumoasă, Sanda se cheama, care era încrezută și nu prețuia feciorii nici cât un ban rău.

A fost apoi un fecior fâlos, Cassian, a cărui singură greșală era, că știa cât este el de ales și că îl prea ninerau fetele, și din cauza asta el nu le prețuia nici cât o ceapă degerată.

S'au întâlnit și s'au cunoscut, pe urmă s'au îndrăgostit unul în altul, dar nici el, nici ea nu voia să-și arete slăbiciunea. Se iubiau și totuși se certau. Pe urmă și-au purtat mânie. Sanda, ca să-l năcăjască pe Cassian, s'a măritat după cel dintâiu, care a cerut-o; Cassian a cerut pe cea mai urită fată, care i-a venit în cale.

Și dacă au suferit până la moarte, a fost greșala lor. A lui și-a ei.

Dar când te duci în țintirim, când dai de mormintul Leliei, încărcat de cununi de viorele, și când șoaptele vântului îți spun cât a suferit Lelia de dragul lui Cassian până ce veșteziță și-a închis blânzii, nevinovații ochi, privirea ta se umezește de lacrimile cari îți răsar în ochi și nedumerit te întrebi: De ce a trebuit să sufere Lelia?

Brașov 1902. Nov. 4.

Vasile E. Moldovan.

❖ Clipe... ❖

(Poesie postumă.)

I. Scrisoare deschisă **Mărioarei.**

*Din sfinte vremi apuse
Încerc ca să-mi adun
Din clipă'n clipă vieața
Și'n versuri să ți-o spun;
Căci vezi cum trece timpul,
Și anii cum se 'ncee
Și n'as voi-o clipă,
Uitării să se dee.*

*Al visurilor caer
L-am tors în nopți senine,
Când tu'mi erai aproape,
Aproape eu de tine —
Și a dragostei poveste
Țesută-i pe 'ndelete*

*— Mi-e dor de ochii negri
Să te revăd mi-e sete!...*

*Icoana dragălașă!
De când tu'mi ești departe,
Din vis născut-a gândul,
Ce-l depănam în parte;
Din dragoste, — durerea
Și a chinului văpae...
— Cât mi-e de dor de tine,
Ți-a spus luna bălăe?...*

*La stele, la luceferi,
La lună, la isvoare
Le-am spus povestea noastră,
Și cât de mult mă doare...
— Ți-au spus doar ele ție.
Cum stau cu nopți dearândul
Cu ele de poveste,
Când mă frământă gândul?*

*Ce ți-am trimis asară
Pe o aprigă furtună,
Să-mi scrii ți-a spus furtuna,
Ori și-a uitat să-ți spună?...*

*Și multe ți-aș mai spune...
Ce'n carte nu se poate,
Dar las, la recedere
Ți-le voi spune toate...*

S. V. Velțian.

❖ D U E T. ❖

— ROMAN —

(Urmare.)

Capitolul VIII.

Sosirea acasă.

Zilele de sărbătoare s'au sfârșit și pe fiecare îl așteptau grijile vieții. Pe bărbat lucrul, iar pe femei gospodăria. Amândoi se bucurau de variație, căci sosirea și iar plecarea din hotel, care la început le părea plăcută, începuse a-i plictisi. Câtă bucurie au simțit, când plecând seara, știau, că abia în depărtare de 25 de mile îi așteaptă mica lor casuță. Erau singuri într'un

compartiment de clasa I. — Nostim, cât de ușor încap doi oameni într'un fotel de clasa primă — și tot drumul țeseau la planuri în viitor.

Fericita fantasmă a tinereții cu ce glorie e în stare să încunjoare o mică vilă dintr'un suburbin și un venit de 400 fontzi! Împreună se bucurau de șirul, ce se părea fără sfârșit al zilelor fericite, ce îi așteptau.

Aranjarea casei au incredințat-o la bătrâna Watson, îngrijitoarea odăii lui Camilo, iar în ziua înainte de plecare au avisat-o printr'o depeșă despre trupușosirei. Bătrâna Watson a angajat deja cele două servitoare, astfel îi aștepta cu toate gata. Mai numai nu o vedeau stând în poartă, vedeau odăile în cea mai perfectă ordine, lampa arzând, iar masa așternută cu o fața albă ca zăpada. Vor fi zece ceasuri, când vor sosi acasă, iar cina ce bine are să le facă. Ce admirabil va fi totul, și într'adevăr, că această din urmă cale a lor e cea mai fericită. Magda abia aștepta, să-și vadă bucătăria. Camilo era îngrijat de cărți. Amândoi abia așteptau, să își vadă de lucru.

Chiar la sosirea în Woking i-a întâmpinat o mică neplăcere. Un tren înșesat de lume sosise înaintea lor și așa la gară nu rămase nici măcar o trăsură. Sigur, că vor veni trăsuri iar la gară, dar nimene nu știa când.

— Nu te superi, Magda dragă, dacă mergem pe jos?

— Oh, chiar mă bucur.

Au lăsat bagajul la un portar, care le promise, că are să-l espedeze cu prima ocazie și au plecat prin o stradă rău iluminată și cu trotuar rău, care a dat într'alta cu mult mai frumoasă, în care era vila lor. Au mers, repede abia așteptând, că să sosească acasă.

— Numai trei lampe mai avem în dreapta, — explica Camilo. — Acum numai două. Ei vezi, că nu vom fi departe de gară. Vezi ferestrele colo între copaci? Acolo locuște, Hale, paranimful meu, dacă-ți aduci aminte de el. Ei, acum numai o lampă mai avem.

Au ajuns mai în fugă la poarta vilei.

Dela mica portiță conducea o mică cărare la casa, ce se părea joasă, dar comoadă. În întunecimea nopții se vedeau numai conturile. Spre mirarea lor nici la ușă, nici la fereastră nu se vedea lumină.

— Ce dracu? — strigă Camilo.

— Nu te necăji, dragă, se vede, că stau în cealaltă parte a casei.

— Ei, dar le-am depeșat, când sosim. Asta tot e scandal. Așa îmi pare de rău.

— Nu face nimic, cu atât mai plăcut va fi în lăuntru. Ce poartă draguță e asta! Toată casa e așa potrivită și plăcută.

Dar ori cât încerca Magda să infrumusețeze lucrurile, nu se poate tăgădui, că această casă închisă, neprietenoasă, întunecoasă nu era așa, cum a închipuit-o fantasia lor înainte. Camilo infuriat începu să sune clopotelul. Nici un răspuns, începu să și bata în poartă. În urmă cu o mână suna la clopotel și cu cealaltă scutura poarta, dar nici cel mai mic șgomot nu se auzia din casa întunecoasă, afară de sunetul clopo-

telului. Stateau fără a ști ce să facă înaintea porții locuinței lor, când dintr'odată începu a curge ploaia. Pe Magda o apăca un ris iresistibil, așa încât infuriatul Camilo încă a fost silit să riză.

— Pentru aceea îți spun, că bătrâna Watson nu va avea de ris, numai dacă n'o avea ceva scuză foarte bună.

— Poate e bolnavă sermana.

— Dar și atunci două ar putea fi aici, bucătăreasa și fata din casă. Noroc încă, că nu ne-am adus bagajul cu noi, căci altcum l-ar uda ploaia în grădină. Așteaptă nițel, dragă, aici sub părcana porții, să vedem nu pot intra pe undeva.

A încunjurat casa, dar și partea dindărăt era tot așa de întunecoasă, iar ușa dela bucătărie era încuiată. A pipăit ferestrele, dar toate erau bine încuiate. S'a întors la ușa bucătăriei, a scrobît tabla de sticlă și întinzându-se a întors cheia în broască și astfel a ajuns în coridorul întunecos al casei. A străbătut prin întunec, a deschis poarta și a primit cu brațele deschise pe Magda.

— Bine ai venit în noua locuință, dragă, scumpa mea nevestică, și să nu ai nici un singur ceas trist sub acest acoperământ! Ce sosire miserabilă! Cum aș putea s'o dreg? Ei vezi, dar în ori ce rău e și bine, vezi? Dacă nu s'ar fi potrivit așa, eu n'aș fi încunjurat pe din lăuntru, să te primească în prag.

Mult timp au stat pe coridor acești tineri plouați, dar nu indispuși. Dar Camilo în sfârșit totuși a aprins un chibrit și a probat să aprindă lampa din antre. Nu era petrol. A dat-o dracului și a intrat în sufragerie. Două lumini erau pe o mescuță. Le aprinse și îndată totul se părea mai prietenos. Fie-care a luat în mână un fesnic și a început a lua la revisie casa.

Sufrageria era admirabilă, — mică, dar foarte la loc. Ibricul de ceaiu, căpătat cadou, era pe meșcioara de service, figurile de bronz stăteau de cele 2 părți ale caminului. Înaintea ceasornicului din mijloc era o depeșă.

— Bravo, e aici. — Ascultă. — În nouăsprezece la oarele 10 seara sosim, — eu însă am scris douăsprezece. Totul e vina telegrafistului. Am sosit cu o săptămână mai iute, de cum eram așteptați.

Epigma era deslegată. Prin coridor au mers în odaia, de zi. Nu era ceva odaie elegantă, cele 4 colțuri rigide erau în cpoziție cu eleganța, dar tinerii noștri nu erau în dispoziție de a critisa, ațau plăcere în toate minciunile și în fotografiile prietenilor lor, așezate pe perete în rame frumoase. O lampă de masă, construită artistic din fer și aramă, era în colțul de lângă camin, dar nici într'asta nu era petrol.

— Adu, că bătrâna Watson a aranjat totul foarte dragut, — zise Magda, ale cărei degete istețe întor-

ceau pe neobservate una-alta. — Dar unde poate fi ea?

— Sigur a mers unde-va, căci altcum locuiește în casă. Dar nu înțeleg lipsa servitoarelor, bine știind, că amândouă au intrat în serviciu. De ce să ne apucăm acum?

— Ți-e foame Camilo?

— Mai că nu mor de foame,

— Și eu.

— Ei, atunci să căutăm, dar dacă găsim ceva de mâncare.

Prinși de mână ca doi copii, cu lumina în celalaltă mână, au plecat ca doi pibegi. În bucătărie au văzut, că nu de mult a fost întrebuințată, pentru că în toate părțile erau farfurii și vase nespălate și focul numai adineori se stinsese. Într'un colț era o grămadă de perdele. În celalalt colț un scaun, cu picioarele răsturnate în sus. Disordinea asta nu se potrivea cu obiceiurile bătrânei Watson. Masa din bucătărie, deasupra cu credențelul, a atras mai întâiu atențiunea flămândeii noastre părechi. Camilo strigând: „bravo” iar Magda aplaudând de hucurie, au adunat ce au găsit, pâine proaspătă, unt, o bucată de caș, o cutie de cacao și un cos plin de ouă. Magda și-a legat un șort la haina dragută, ce o avea, și în câte-va minute, cu puțină bărtie și câteva așchii, a aprins focul.

— Pune puțină apă în ibriț, Camilo,

Am pus. Mai pot să ajut ceva?

— În crastonul acela încă poți pune apă, ca să ferbem ouă.

— Mie mi se pare, că ouăle astea toate sunt stricate, — zise Camilo, mirosind ouăle cu bănuială.

— Ține-le spre lumină, bărbățele. Ei, vezi, că sunt limpezi și străvezătoare. Pune-le numai în apă. Dacă ai tăia și puțină pâine și ai unge-o cu unt, îndată ne-ar fi gata cina.

— E cu mult mai proaspătă decât să-o poți tăia, — zise Camilo, sfărîmând cu cuțitul pâinea pe masa din bucătărie. — Dar și pâinea proaspătă e mai bună sfărîmată în bucăți, decât tăiată. Aici în pulpitul mesii este ceva fată de masă, cutite și furculițe. Eu merg să astern masa.

— Și pe mine mă lași singură aici? Nu se poate Camilo. Dacă eu sunt bucătăreasa, tu trebuie se-mi fii fată de ajutor. Scoate numai ceșcele și toarnă în ele cacao.

Vai, ce distracție! Ved, că e mare lucru să poți fi doamna casei.

— Dar numai cu un singur ajutor.

— Și acela încă așa neîndemânatic că afară de sărutat nu se pricepe la nimic.

— Ei lasă să-mi depun palaria. Adă aici zahărul și făina de cacao. Clocoteste deja apa. Îndată vom fi

gata. Știi, Camilo dragă... — deodată a tăcut, cu crastonul cu ouă în mână — ceva căne sau altceva este aici undeva.

Ambii au auzit deodată ceva sgomot și surprinși au privit în jur.

— De unde poate veni? Ce poate fi? — întrebă Magda. — Vai, Camilo, doară nu sunt șoareci?

— Nici vorbă, nu te speria fără de cauză. Se pare, că de sub grămada asta de perdele vine sgomotul. — Cu lumina în mână s'a apropiat de colțul odăii și deodată, a văzut o păreche de ghetete sub marginea gramezii. — Dumnezeuule bun! strigă, — aici în colț doarme o ființă.

Magda s'a liniștit puțin pentru șoareci. Nu era îndoială nici pentru ființa, ce era acolo, nici pentru somnul ei. Zăcea acolo în grămada de cărpe cu capul sub masă și cu membrele lungite. Se părea o femeie uriașă.

— Auzi! — strigă Camilo scuturând-o bine de umăr. — Auzi, scoală-te!

Dar dama dormea somnul ei dulce mai departe.

— Auzi? Scoală-te! — strigă Camilo ridicându-o în sus. Dar și în poziția aceasta dormea pacinic, ca și când ar fi lăsat-o culcată.

— Sermana ființa, desigur e bolnavă zise Magda. — Oare n'ar trebui să aducem medic, Camilo?

— Scoală-te femeie! scoală-te, dacă îți spun, — strigă Camilo cu putere, scuturând-o într'una. Dar ea se clătina numai încoace și incolo, ca o păpușă umplută, Camilo găfăia deja de osteneală, dar femeea dormea și mai departe inconștientă. În sfârșit a fost silit să-o lase să se culce iară pe padiment, dar i-a pus totuși căpătâiu sub cap.

— Osteneală de giaba, nu pot să-o deștept. Trebuie să-o lăsăm în pace până ce își va dormi somnul.

— Camilo doară nu crezi cumva că...

— Dar cum să nu cred.

— Grozav!

— Ferbe apa. Nu crezi, că putem cina?

— Dragă Camilo, eu n'as fi în stare să cinez cum să cade căta vreme ființa asta netericită zace aici. Dragul și bunul meu Camilo știu, că nici tu n'ai fi în stare.

— O, lua-o ar dracu! — mormui Camilo aruncând o privire mânoasă la grămada din colț.

— Zeu nu-mi pot da seama, de ce să ne îngrijim noi de ea. Vezi are un loc așa de bun.

— Oh, Camilo, să nu fim neumani.

— Dar ce să facem?

— Să o punem în pat.

— Oh, doamnă D-zeule!

— Da, dragă, datoria noastră e să o punem în pat.

— Ei uită-te, dragă, dama asta colosală e cel

puțin de o majă, dacă nu mai bine, iar odaile de dormit sunt în etaj. Nu cere ce e imposibil.

— Nu crezi, că am putea-o duce, dacă tu ai prinde-o de cap, eu de picioare?

— În sus pe scări? E imposibil, dragă. E uriașă.

— Atunci să o ducem pe canapea în odaia de zi, — stăruia Magda în ton rugător. — Mai bine mi-ar tici cina, dacă ași ști-o în pace pe canapea.

Camilo văzând, că i-ar fi zădarnică opoziția, a prins-o de subsuoară, Magda a apucat-o de picioare și au tirit-o de-alungul coridorului. Cu greu au pasat-o pe canapeaua din odaia de zi, care a scârțâit sub greutatea neobișnuită. Magda a acoperit-o cu o învelitoare și s'a reîntors în fugă la bucatărie. Apoi au așternut masa, au pus cina și au consumat-o cu cel mai mare deliciu, ca și când ar fi fost vorba de mâncarea gătită de cea mai distinsă bucatăreasă. — Tinera doamnă a aflat totul foarte frumos, — tapetele, tablourile, covoarele, cu un cuvânt totul: bărbatul ei însa a aflat-o pe ea însași atât de frumoasă sufletește și trupește de-o potrivă, încât prezența ei a fermecat odaia lor asemenea unui palat de mărgăritare. Multă vreme au stat împreună și gustau fericirea lor, — fericirea neesprimabilă a singurătății lor, care e cu mult mai intimă și mai adincă, decât ori ce pornire a patimei.

Camilo s'a ridicat de pe scaun. Pe prundișul din grădina se auzia șgomot de pași. Apoi s'a întors o cheie în broasca ușii, iar curentul de aer, ce venia în fața lor, le da să înțeleagă, că e deschisă ușa din afară.

— Ar fi contra legilor, dacă aș intra, se auzi o voce indispușă.

— Par dacă-ți spun, că e așa de puternică, așa de furioasă, căt nu pot s'o scot la cale cu ea, — se auzi o altă voce, după care Camilo recunoseu pe bătrâna Watson. — A alungat și pe fata din casă, dar eu nu pot să o duc eu ea.

— Regret doamnă, dar e contra legilor Angliei, dacă ași avea autorizație, aș putea intra. Dar așa, numai dacă o scoți aici în poartă, o pot duce la secție.

— Sigur e în sufragerie, pentru că acolo ved lumină — răspuse bătrâna Watson; apoi — Christoase, D-zeule! D-l Crosse! cum m'am speriat! Oh, dragii mei cum ați putut veni, când eu n'am fost acasă, căci vă așteptam numai peste o săptămână. Oh, vai doamne, nu mi-o tert nici odată.

În grabă au clarificat pricina necazului și a neînțelegerilor. Depeșă era cauza la toate neajunsurile. Apoi au aflat, că noua bucatăreasă e o femeie certăreată, bețivă. Cu fata din casă s'a apucat de cap și a alungat-o, iar până ce bătrâna Watson a fugit la secție după poliție, a beut de s'a îmbătat, de aceea au aflat-o dormind. Până ce s'a făcut explicația acestora, a sosit și trăsura cu bagajul dela gară. Apoi a urmat espedarea bețivei bucatărese, neconturbată în somnul ei, pe care a incredințat-o polițistului.

Astfel a fost prima intrare în locuință a domnului Crosse și a gentilei sale soții, în vila „Frunziș.“

(Va urma.)

Cum facem noi critică?

de V. E. Moldovan

Ne plângem mereu că nu avem critică. Și-i lucru știut, căt de neapărată trebuință-i critica, unde este o mișcare literară „căt de căt.“ — Critica noastră acestor de dincoace, se restringe la simpla înregistrare a opurilor ce apar, și la înșirarea conținutului singuraticilor nri din revistele literare cari: „se pot comanda cu prețul de X cor. la an de la administrația revistei M. în cutare și cutare loc, — strada, numărul casei;“ și atât.

Adeca noi, — Românii, — zi d-le, — noi *Românii*, — poporul atăt de „învețat“, descendenți ai *Divului Traian*, noi a căror notă psihologică este chiar: eterna cărtire, — satira, nemulțumire, — noi să nu avem critică? D'apoi nu vedem mereu în gazetele

noastre cum se iau la refec zi de zi câte-o duzină de „rătăciți“, — unii că au benchetuit cu ungurii, alții că au „luminat“ pentru Kossuth, — alții că nu-l voesc pe Mangra, etc. — nu-i asta o eternă critică, — criticarea faptelor, greșelilor unora, altora? —

Baș — că nu! — „Gura Satului“ ce face? Minciuni, — bruscări, ofense, — terfeliri? — Da cum să nu, critică D-le, — critică. Inșă critică *românească!* Apoi mai face și glume, frate, dur nu numai ea, fără și celelalte foi umoristice: Controla, Vulturul, Tribuna Poporului etc. Și noi totuși ne plângem? Nu ați cetit D-voastră, din prilejul morții marelui romancier Zola, n'ați cetit ce scrie blanda noastră: Gazetă a Transilvaniei? Apoi, dacă n'ați luat seama, iată mă opresc.

A murit Zola. Ziaristica Europei a fost plină de articoli primi și secundari, — de păreri pro și contra, dar totdeauna serioase și demne. Ziaristica română??

— Iată cum scrie în rubrica știrilor, Gazeta din Brașov. Iecă:

„A trăit în Paris un scriitor de romane cu numele Zola, care în toată viața lui n'a făcut altceva, decât că talentul, încredințat lui de bunul și prea milosul Dumnezeu l-a folosit așa, că a scris o mulțime de *imbălăciuni* cari au *subminat* inimile fragede... etc. Apoi: „Dar dreapta pedeapsă l-a ajuns, bunul Dumnezeu l-a pedepsit cu o moarte *năpraznică*, iar acum va avea să dea seamă înaintea celui de sus, despre talentul încredințat lui.“

Gazeta, D-lor e o foaie serioasă! — Are pretenția de a da cetitorilor săi *lumina* culturii europene, voeste să *instrueze*, să *ridice nivelul cultural*... etc.

Și „Gazeta“ dă cetitorului său *astfel de naivități*, încât, atunci, când ai citit foile străine, îți pare că Gazeta este echoul cultural a vreunei seminții din Thibet și nu a descendenților Diavului etc. Un singur esemplu, — dar pot cita mai multe naivități.

Ei bine, atunci nu să mire nimeni, că inteligența noastră mai cultă *oestește* foi străine și abonează numai din datoriță foile românești, fără să le desfacă de 3 ori pe an. Pentru că, gazetăria noastră e: naivă. Și este naivă, fiind făcută de *nechemati!* La noi gazetăria este refugiul tuturor necăpuților, cari nu s'au putut ferici pe nici o cale și acum ca ultim refugiu s'au făcut gazetari români. Ce le pasă lor, că gazetăria e o artă, la care îți trebuie „chiamare“, — și că gazetarul trebuie să fie la un nivel mai înalt de cultură decât cetitorii. — Și alte multe. Iar până când aste vor fi așa, gazetăria românească nu aștepte să fie pretuită stimată, primită, ca și a celorlalte neamuri. Dar să nu mă abat de la scop, voi am să arăt: ce-i critica la noi.

Apare o carte? — Se dă cronicarului, care îi copiază titlul și prețul și înștiințează la rubrica: Bibliografie. Și nimeni, în toată redacția, nu o *oestește*. Cu toate aceste arareori se întâmplă, că „*recensatorul*“ să nu adaugă o mică recomandare, cu stereotipul: „E o carte foarte bună și o recomandăm cetitorilor noștri. Costă 2 cor.“ etc.

Atăta-i totul, — atăta-i critica noastră. Dar avem noi și altfel de critică și mai și. Cea dintâi e blândă, inofensivă, apatică. A doua e grozavă. De exemplu: Apare Nrul 6 din Luceafărul. „Telegraful Român“ cu un aer suveran se pune la criticat. Da încă cum!? — Iată: „Am primit — scrie „Telegraful român“ — Nrul 6 din „Luceafărul“, care e de conținut variat și bogat, conține și o novelă de V. E. M. anume „Meșter

Petre (I) comediasul.“ Nu înțelegem de ce e Meșter Petre (I) și nu Petru. Nominativul e Petru și nu Petre. — Atât. — Ei bine, Tel. Rom. a sfeclit-o. S'a vîndut acuma, că D-lui s'a pus la criticat cetind numai titlul, dar *novela?*... nici poveste. Iată de ce:

1. Nu Meșter Petre, fără Mister Petre e numele eroului, și n'are nici o legătură de înrudire cu Vasile Meșter, fiind Mister Petre un jockey în circuitul regal din Drezda.

2. Din conținutul novelei D-l dela Telegraful ar fi putut afla, că directorul de circ. un italian, când l-a cumpărat pe Mr. Petre de la o țerancă română, întrebând de numele băiatului, țeranca ia răspuns că îl chiamă: Petre. — deci directorul a notat numele așa cum l-a auzit.

6. D-l dela „T. R.“ nu știe oare că în România nu să zice Petru fără Petre? (Petre Grădiștean etc.) Ba nu numai în România, dar și aici, dacă întreb pe un țeran: „Măi omule, — cum te chiamă?“ — „Niculae!“ — îți va răspunde el, și nu Niculau. — Așa și Gheorge. — și Petre nu Petru.

Vă părea naiv și superfluu dar tot, că mă și ocup cu un cas așa de neînsemnat, dar eu cred, că mai bine nu pot ilustra superficialitatea noastră când rar-arare se pune câte un „savant“ și luându-și aer „colosal“ face *critică* serioasă, blamându-se în al doilea și ce l-a scris, tocmai pentru că e superficial.

Când se pune vre unul la criticat, o face pentru că n'are alta de lucru. Atunci însă la vorbe gratuite, ieftine, — nebasate. Așa, că la noi „critica“ a devenit sinonim cu: „vorbe goale.“

Iată d. e. D-l Fidelio, scriind în „Libertatea“ despre „Luceafărul“, condamnă toată întreprinderea. Pe motiv că cei grupați în jurul noii reviste nu glăsuiesc *unison*, după oarecare *program* în o singură *direcție*. — Apoi că: tinerimea să se ocupe cu afacerile ei interne, apoi cu afaceri literare de interes că d. e. chestia *secretarului dela „Asociațiune.“* — atăta rafinare. D-l Fidelio, pentru că e îndușmănit cu D-l Diaconovich ar voi să facem din „Luceafărul“ un fel de „Tribună a Poporului?“ Un fel de organ anume creat de a *da* în cei ce nu-s pe placul D-lui Fidelio? „Baș D-l Fidelio trebuie să țină cont apoi de faptul că „Luceafărul“ are *cetitori* și *cetitoare*, cari doresc pe lângă altele, în mare parte: *distracție*, iar noi trebuie să ne acomodăm *cetitorilor noștri* și nu celor din țară, cari nici nu abonează foaia. — Ași avea multe de zis, dar în chestia asta o să-mi fac obiecțiunile separat.

Notez apoi părerea D-lui prof. universitar din București, a D-lui Iorga, care ne-a îndrumat să nu dăm *nimic* alta în „Luceafărul“, decât exclusiv *căntece* și *descăntece* populare. — adunate prin tinerime din toate părțile locuite de Români.

Cred, că în privința asta ar fi comic să mai și obiectionez ceva. Repetez numai ce am zis, că critica noastră constă azi în mare parte din vorbe goale. Așa o să vină un profesor de aritmetică, sfătându-ne

să publicăm eschiv: ecuațiuni matematice și geometrice și formule.

Un medic, un preot, un avocat, și mai știți ce. Mai las-o la naibu!

La mort.

Datini și credințe populare românești.

— Din comitatul Hunejoara. —

(Urmare.)

E dureros minutul, în care mortul părăsește pe vecie casa, în care s'a născut ori a crescut și a trăit știind-o de a sa.

„Adă mâna d'e iertare.

C'acu-i vremea d'e plecare!“

Așa se cântă acum neamurile mortului (numai femeile;) ba în amarul lor așteaptă dela casă, sură, dela soare, dela piatră chiar, să se miște și să suspine, să plângă împreună după stăpanul lor drag:

„Ia-ți tu casa ziua bună

Că se duș'e gazda bună.

Intoarș'e-t'e corn d'e sură

Că se duș'e gazda bună.

Intoarș'e-t'e soare roată

C'acuma ieși pi la poartă.

Intoarș'e-te rotogol

C'acuma ieși d'in ocol“

Iar copilele:

„Dragu-meu ocol cu piatră

Tata meu nu t'e mai calcă,

(Comunicate de murea: Rózalia Marcu. Vețel.)

Bătrânii se duc la groapă totdeauna cu carul simplu; junii și fetele mari e obicei să fie purtați pe trei „cingeie“ (ștergare) noi de șase ficiori de sama mortului.

Tot drumul spre „progagic“ (cimiter) ai parte de un amestec jelnic desperat de tinguiți (plins) glasuri surde de prohod; iar în depărtare auzi cum cu bătai desnădăjduite, se sparg în gol slabe sunete de clopot.

„Trageti harange (clopote) mai tare

Că ve vin'e-o fată mare

Trageti harange pe dos

Că ve vin'e-un om frumos“

Trageti harange mai lin

Că ve vin'e-un om bătrân.“

(Rózalia Marcu.)

Așa cântă „Praeficae“—le române, mai sincer, mai cu foc ca soatele lor platite din lumea română, cari se siliau să plângă, cântând cu versuri scoase din poezi de samă, meritele „vieții“ ce s'a stins.¹

Ajunși la groapă, o femeie împărțește între copilași „pizărăii“ (colăcuți) mortului, de pomană. În șapte

dintre pizărăii mortului se implantă câte un „critari“ (cruțeriu) ca să aibă bani de vară, când da să treacă cele șapte punți, întinse peste șapte ape mari și păzite de șapte vanași. — Nu cumva apele cele șapte ale Românilui sunt „umbrele“ celor nouă încovățeturi ale riuului Styx din mitologia antică? Iar podurile cu vanași lor nu vor fi plămădirile fantaziei alimentate de ideea bătrânului Charon și li luntrei sale?

Supersticios, Românul nu-și uită să cumpere groapa pentru mortul său, aruncând un critari (cruțer) în ea mai înainte de a-se slobozi copirșeul în lăuntru. El crede adecă că, dacă cândva s'a mai îngropăt cineva tot în locul gropii noii, atunci acel loc e partea lui de odihnă, iar alt mort numai așa se poate odihni acolo, dacă vr'un neam aruncă în groapă un critari zicând: „Na, cumpăr groapa pe sama lui N.“ — Altcum se naște o vrajă neîmpăcată între sufletele celor doi morți.

Când se lasă în jos copirșeul muerile și fetele mari, cuprinse de nouă durere la bubnuitul „brușilor“, (glii) cari cad ca să înghiță de veci tot ce aveau ele mai drag, mai scump — nu se niai pot stăpâni:

„Adă mâna și t'e scoală

Să rămână groapa goală

Să s'astupe cu pământ

Ca să nu mai ved mormint!“

Ori în durerea lor păgână chiar sudue (injură) tinguindu-se.

„Ardă-t'e focu pământ

Mulți oameni ai putrazit

Și nu t'e-ai mai saturat

Pân' pe N. l'ai așezat.“ —

(Comunicate de juna Lina Josan. Vețel.) —

După prohod.

Îndată după „îngropăș'ion'e“ se da pomană mortului la căsile lui.

Vara se aștern mesele în sură. — La pomană se chiamă mai întâiu bărbați. Fiecare capătă un colăc din griu cu „facie“ de coară curată de stup, luntină mică) lipită de el. La pothăhă beuu vinars și manea în zile de fruct (de dulce) „curici“ (curechiu) cu carne de porc afumată, zamă de riscasă și griu făcut scaldat în mursă (apă dulce) de miere de stup. Tot mâncările aceste se dau și în post, numai cât sunt ferte cu

¹ Praeficae, mercede conductae, plangendi modum, ceteris praeibant, et laudes quoque defuncti cantabant quibus saepe sententias, ex celebrioribus poetis petitas, miscebant.“ (Explicatio Rituum apud Romanos — G. H. Nieupoort. Budaë 1799)

„unloiu“ (oloi, ulen) de sămânță de curcubetă (bostan.) Lipsa cărnii o suplinește în post „mazărea slăită“ (fasole frecată.)

Trei dimineți dintăiu, înainte de răsăritul soarelui o muree dintre neamuri, merge la mormînt cu un vas de pămînt (lut,) ducînd flori și tîmăie. Dela vecinii „progăzii“ (cimiterului) ia jar în vas și afumă mormîntul cu tîmăe, încunjurându-l de trei ori „în mersul soarelui.“

Din dimineața dintăiu dela înmormîntare începînd timp de șase săptămâni „să cară isvorul mortului.“ Adecă: o fată mare, cinstită în pîrtare, în fiecare dimineață, în zori de zi, ducă pe cap câte-un ciubar de apă dela fântână, la anumită casă de pomana, până se implinesc patru-zeci de ciubere. Pentru obosala fata capătă cinci-zeci de crițari dela omul cu mortu, adeseori și ciubarul nou, cu care a dus apă, precum și cîngeul (stergărul) nou de casă din care s'a făcut „oblanție“ (scut în formă cercuală contra poverii de pe cap) îi rămâne ei. Alții le lasă toate la casa unde s'a cărat isvorul. Femeile mai bătrâne, cari la moarte nū lasă pe lume nici un neam, care să se îngrijască de isvorul ior, au obiceiul să-și care isvorul încă până sunt în viață. Unele plătesc, altele și-l cară ele pe capul lor.

Căratul isvorului i-și află explicarea în minunata credință, că mortul și „dincolo“ i-și conținuă viața pămîntească. Astfel fiecare mort în lumea cealaltă are trebuință de apă. Isvorul cărat aici, în împărăția morților va curge într'un isvor comun. Timp de șase săptămâni

mâni morții în fiecare dimineață aleargă pe ntrecute să scoată cu ciubarul apă din isvorul cel mare. Nu poate fi mai mare chin pentru mort, decăt să n'aibă parte de acel isvor recursor. — Nu e bine să se care isvorul mortului cu „uls'ioru“ (ulciorul,) că atunci el bie-tul când dă să-și scoată apă în ulcior, e împins și dat în lături de toți cei cu ciubere sub cuvînt că urciorul „să umele pre(a) asilă (greu).“

Țeranul crede, că sufleul mortului în cele dintăiu șase săptămâni n'are leac de odihnă, până nu i-se dă „lăturgie“¹ cu părăstas la sf. biserică. De aceea grăbește tare cu împlinirea datorinții sfinte de pietate față de mort.

La șase săptămâni se dă pomana mare (publică) în biserică. Se duc mai multe pite (pâni) proaspete în față de perină, albă ca neaua și toată pui pe la fund și la colțuri. Se mai duce un blid mare de griu fert și vr'un țalindăr (litru; sticlă verde) două de vinars.

După ce popa a făcut slujbă pe ele, toți oamenii din biserică închină din vinars și gustă un pic de griu fert de pe un virf de cosor. „Bărbații hăi mai meșteri (iscusiți)“ numai ce croesc la fâlii de pită cu cosoarele lor și le împartesc între oameni. Toți se înșiră apoi dealungul păreților și sed, iar doi bărbați dau din gură în gură câte-un păhărut de vinars. Fiecare închină zicînd: „Să fie pomana.“ —

E. V. Degan.

¹ „Lăturgia“ constă din două prescuri și o făclie de ceară.

Unificarea limbii literare române.

De M. Străjanu.

(Fine.)

Nu e bine a-se impune pe cale oficială, prin măsuri regulamentare uniformitatea nici a limbii nici a ortografiei, căci dacă cei chemați a scrie ar fi obligați să scrie o limbă de comandă, i-am impedece de a aduce limbii îmbunătățirile cerute de progresul culturii. Și nu e cu putință, pentru-că limba noastră nu și-a sfîrșit încă procesul unei depline desvôltări literare, și pentru-că n'aveș încă un dicționar românesc, care să ne înfățișeze o limbă fixată, dacă nu ca limba franceză în dicționarul lui *Littre*, sau ca cea italiană în dicționarul Academiei *della Crusca*, cel puțin aproape.

În ortografie, Academia română a hotărît în adevăr pentru publicațiunile sale o sistemă, care în România s'a impus oficial și în administrațiunea publică. Însă, cum zicea d-l T. Maiorescu ca raportor al comisiunii pentru noul proiect de ortografie în ședința Academiei dela 1880, hotărîrea Academiei „nu desleagă și nici nu atinge toate întrebările ce ni-le pune ortografia română.“ S'a crezut, că de ocamdată e bine să se însemneze prin câte-va limitămînte mai nări forma generală a scrierii noastre, lăsând anilor viitori sarcina de a fixa toate amănuntele ortografice, unele în parte atăr-nând de la o lucrare definitivă asupra gramaticii și

asupra vocabularului limbii române.“ (Maiorescu, Critice, v. II. p. 445) Sistema ortografică a Academiei, deși încă destul de defectuoasă, s'ar putea primi provisoriu și pentru publicațiunile „Asociațiunii“ însă fără tendința de a o impune și diaristiceii și altor publicațiuni în afară de societate, ceea-ce nici nu s'ar putea face.

Atât pentru limbă cât și pentru ortografie, e bine să se lase liber câmpul controversei și al polemicei. Și aici, ca în toate problemele de știință și literatură pe aceasta cale poate eși la lumină adevărul și se poate atinge ținta dorită. În republica literaturii și științelor ideile, principiile și sistemele n'an trebuință să fie impuse prin regulămîntări oficiale, ele se impun singure prin propria lor valoare.

Numai prin studiu și prin critică serioasă se pot îndrepta mulțimea greșelilor de limbă și de gramatică cari mișună prin publicațiunile românești, atât aici cât și peste muntii: greșeli cari vin, acolo din influența germană sau maghiară, ici din influența franceză și ignoranță multor făcători de cărți și de ziare cari n'au nici chemarea, nici pregătirea pentru asemenea lucrări.

Să căutăm a înlătura din câmpul literaturii pe

cei nechemati și in special pe Evrei, cari aici adeseori fac din literatură o speculă de câștig și un mijloc de corupțiune a limbei și a moravurilor. Să stăruim pentru înlăturarea piedecilor, cari dacă nu ne pot isola cu deservire, dar îngreunează foarte mult comunicațiunea intelectuală între Românii din regat și cei din provinciile vecine. Când pressa, care are așa de mare influență, va fi scrisă de oameni competenți, cum sunt cele câte-va reviste și ziare principale din regat și de peste munti; când ziarele și cărțile românești vor putea trece libere peste granițele regatului, cum trec la noi toate ziarele și cărțile din străinătate atât cele bune cât și mai mult cele rele; când se vor putea ceti pretutindeni între Români frumoasele scrieri ale Negruzilor, Bălceștilor, Odobestilor, Alexandri, ale naționaliștilor Delavrancea, Ollanescu, sau dintre cei mai tineri ale lui Vlahuța, Cosbuc, Șt. Iosif ș. a.; — atunci se va putea realiza mai lesne și mai repede o unitate mai deplină a limbei literare, care astăzi o dorim.

Ar fi bine ca revistele și ziarele noastre să țină totdeauna câte o rubrică deschisă pentru însemnarea și critica greșelilor de limbă, cum face d-l Iosif Vulcan în „Familia”. Vom fi făcut un pas înainte pe aceasta cale, când unii nu vor mai germanisa, alții nu vor mai franțozii limba, când vom fi desvătăat pe ai noștri de aici de a-și mai abandona fruntea pe sinul poeziei ca pe sinul unei femei bună și dulce; de a mai pleca în voiaj pentru Paris și de a da randevuuri lui Jean și Jacques, căror le-a spusă că-l vor găsi la el; de a manca dela postul lor pentru-că au foame și frig; de a avansa în mod sudroyant și a căuta să ne frapeze cu abundența sa „abundența solului fertil sau” a sursei inepușabile a fantaziei lor de a se annuia până la plictis în solitudine, pentru-că ar fi prea pansivi: când nu vor mai scrie princip, augur, martiriu, confundând astfel ideile deosebite ce esprimă aceste cuvinte, sau eu mă suiu pe plaiu, eu rămâi, cei. în loc de mă suiu pe plaiu, rămâiu, ceiu, fără să țină seamă că u scurt după vocale nu se poate lăsa afară de a trunchia cuvintul sau uneori, fără de a-i schimba înțelesul.

Un galicism foarte des întrebuintat chiar și de cei mai competenți în vorbire și scriere este conjuc-

țiunea francesă ori, sau mai reu ori în loc de românescul: deci, prin urmare, așa dar, acum, ca d. e. în următoarele frase: „Chestiunea e: care din literați s'au abătut dela limba neaoș populară, cei din regat, sau cei din afară de regat? Evident, că greșala a trebuit s'o facă cei mai slabi, și care s'au desvoltat mai puțin independent, și în condițiuni național-sociale mai nefavorabile. Ori, acestia din nenorocire nu pot fi decât frații noștri din țerile subjugate.

Au fost și sunt încă în bună parte și cei din regat. N'avem decât să luăm bunăoară terminologia militară, ca sa rămănem uimiți de greutatea ce trebuie să întâmpine bietul țeran, până să învețe acea limbă pășărească în care multe, dacă nu toate ideile, cred că s'ar putea spune cu vorbe românești. De sigur aceasta trebuie să fie una din cauzele bătăii și brutalității în armată. În statul major român avem oșteri literați, cu înaltă cultură; pentru-ce nu-și dau silința, să înlăture asemenea dificultăți și să introducă o terminologie mai românească.

Tot așa ar trebui, ca și Românii de peste Carpați să înceteze de a mai scrie concursuri cu emolumente: de a vorbi în meritul cestuunii, din incidentul cutării eveniment; de a se reprezenta înaintea autorității, pentru de ai arăta că care este opinia mea lor; de a face însoțiri economice după esemplul premers; de a se produce sau a da producțiuni teatrale și musicale; de a lucra cu ușurință, pentru că e de lipsă de a face abonenți în loc de abonați; de a mai da garanță în loc de garanție sau chezașie, fără să observe că garanță (fr. garance) e numele unei plante numită românește roibă lat. rubia incedrum, din ale cărei rădăcini uscate și pulverisate, se face colomo roșie; sau în loc de a face societăți ori asociațiuni economice, reprezentățiuni teatrale, concerte musicale ș. a.

S'ar putea scrie un bogat vocabular de cuvinte și construcțiuni luate de cărturarii noștri cu ușurință, poate pentru-că le e mai cu inlesnire din limbele francesă, latină, germană sau chiar din cea ungurească. O asemenea lucrare ar rămănea ca o curiositate filologică, ca o ciudată dovadă despre starea de astăzi a limbei noastre literare.

822/1902

vegh. szám.

Árverési hirdetés.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102 §-a értelmében ezennel közhirrre teszi, hogy a beszterczei kir. törvényszék 1902 évi 4712 polg. számú végzése következtében Dr. Onșior Victor ügyvéd által képviselt Pollák J. és társa czég javára Scharsach Guidó ellen 161 kor. 02 fil. s jár. erejéig 1902 évi szeptember hó 27-én foganatósított kielégítési végrehajtás útján lefoglalt és 700 kor. — fillerre becsült követező ingóságok u. m.: ténța és kékviz, nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a beszterczei kir. járásbírósig 1902 évi V. II. 450/2 ügyszámu végzése folytán 161 kor. 02 fil. tókekövetelés, ennek 1902 évi szeptem-

ber hó 9 napjától járó 6% kamatai, $\frac{1}{3}\%$ váltó díj és eddig összesen 66 kor. 85 fill.-ben biróilag már megállapított, valamint a még felmerülendő költségek erejéig Beszterczén alpese lakásán leendő eszközzésére 1902 évi december hó 2. napján délutáni 2 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzletetés mellett, a legtöbbet ígérőnek szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

A mennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták s azokra kielégítési jogot nyertek volna, jelen árverés az 1881. évi LX. t. cz. 102. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Beszterczén 1902 évi november hó 13 napján.

Merza János,
kir. bir. végrehajtó